
ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ	
ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ	
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	
1.1 Стан та напрями розвитку наукової думки щодо адміністративно-правового механізму державного захисту суддів та працівників правоохоронних органів	9
1.2 Правова основа адміністративно-правового механізму державного захисту працівників суду та правоохоронних органів	22
1.3 Суб'єкти, які мають право на отримання державного захисту	44
1.4 Інституційна система органів управління, які забезпечують державний захист працівників суду та правоохоронних органів	69
РОЗДІЛ 2	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ	
ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ	
ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	
2.1 Заходи державного захисту працівників суду та правоохоронних органів	79
2.2 Правомочності суб'єктів адміністративно-правового механізму державного захисту	96
2.3 Зобов'язання суб'єктів адміністративно-правового механізму державного захисту	107
2.4 Порядок реалізації адміністративно-правового механізму державного захисту	115

РОЗДІЛ 3	
ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ	124
3.1 Принципи реалізації адміністративно-правового механізму державного захисту	124
3.2 Контроль за виконанням законодавства про державний захист працівників суду та правоохоронних органів	132
3.3 Відповідальність у сфері правовідносин щодо реалізації адміністративно-правового механізму державного захисту	143
ВИСНОВКИ	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	168

ВСТУП

Упровадження реформ і змін у системі правосуддя та правоохоронній сфері, як правило, спрямовується на викорінення корупції, підвищення іміджу органів і довіри населення, адаптацію до міжнародних договорів. Водночас питанню соціально-правового державного захисту працівників суду та правоохоронних органів приділяється мало уваги.

Сфера державного захисту працівників суду та правоохоронних органів уже багато років не зазнавала необхідних змін як на законодавчому, так і на організаційному рівнях. Спеціальний Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» прийнятий ще в 1993 р. Із цього моменту законодавцем близько 30 разів вносилися доповнення до зазначеного акта, які здебільшого не мали наслідком настання суттєвих змін.

Окрім цього, про необхідність удосконалення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників суду та правоохоронних органів свідчить негативна статистика щодо збільшення кількості випадків посягань і нападів на суддів, працівників правоохоронних органів, здійснення незаконного впливу на членів їхніх сімей. Як наслідок, робота в судових, правоохоронних та інших органах втрачає свій престиж і статус.

На перший погляд положення Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» містять дієвий механізм захисту, який проявляється в можливостях особистої охорони осіб, узятих під захист; збереження їхнього майна; видачі зброї і засобів індивідуального захисту

та сповіщення про небезпеку; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів; зміни документів, навіть зміни зовнішності, персональних і біометричних даних, переселення в інше місце проживання тощо. З іншого боку, зазначені норми не повною мірою адаптовані під вимоги сьогодення.

Чимало питань здійснення адміністративно-правового механізму державного захисту працівників правоохоронних органів та суду залишаються дискусійними. Так, з одного боку, у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» визначено перелік правоохоронних органів на підставі наявності в них такої детермінуючої ознаки, як здійснення правозастосовної чи правоохоронної функції, а з іншого – положення цього закону поширюються на органи, які взагалі не можна віднести ні до судових, ні до правоохоронних. Окрім цього, назва закону не містить посилань на «близьких осіб» працівників суду та правоохоронних органів, які є суб'єктами державного захисту.

Усталений адміністративно-правовий механізм державного захисту працівників суду та правоохоронних органів у більшості випадків передбачає прийняття рішення, забезпечення захисту та здійснення контролю одним і тим же суб'єктом. Окрім цього, нині відсутній єдиний підхід до виконання функцій державного захисту. Більшість норм законодавства у сфері державного захисту мають декларативний характер. Унаслідок неоднакового застосування законодавства щодо підстав і процедури ініціювання здійснення державного захисту та суб'єктів, які мають право на державний захист, вказана діяльність є малоефективною й часто порушує права та інтереси працівників суду і правоохоронних органів.

Таким чином, зазначене зумовлює необхідність узагальнення теоретичних і практичних проблем реалізації адміністративно-правового механізму державного захисту суддів

та працівників правоохоронних органів із метою формування нового концептуального підходу до функціональної природи, ефективності діяльності суб'єктів у напрямі створення безпечних умов роботи для посадовців і членів їхніх сімей, а також вирішення колізійних питань правозастосовної практики.

Науково-теоретичною основою дослідження стали праці таких провідних учених у галузі теорії держави й права, адміністративного, конституційного та кримінального права, як В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, М. Н. Берідзе, І. В. Бойко, І. В. Болокан, О. Г. Бондар, Ю. П. Битяк, Б. Г. Васильчук, М. Ю. Віхляєв, Ш. Н. Гаджієва, І. П. Голосніченко, Є. В. Додін, В. В. Доненко, О. Ю. Дубинський, О. С. Золотніков, Д. В. Кандуєв, С. В. Ківалов, Л. П. Коваленко, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, І. М. Кравченко, О. В. Кузьменко, Є. В. Курінний, С. М. Кушнір, С. Г. Левченко, В. А. Ліпкан, Д. В. Лученко, П. С. Лютіков, Р. С. Мельник, О. М. Мінаєва, М. П. Орзіх, Ю. В. Пирожкова, Є. М. Потапчук, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, О. С. Самойленко, О. Ф. Скакун, І. О. Сквірський, С. Г. Стеценко, В. О. Торічний, І. О. Хайдарова, Т. Б. Ши́ра та інші.

Водночас значна кількість проблемних питань у визначенні гарантій державного захисту працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких осіб у Конституції України та інших нормативно-правових актах залишаються невирішеними.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

1.1 Стан та напрями розвитку наукової думки щодо адміністративно-правового механізму державного захисту суддів та працівників правоохоронних органів

Станом на теперішній час можливо констатувати відсутність комплексних робіт, присвячених безпосередньо проблематиці реалізації адміністративно-правового механізму державного захисту суддів та працівників правоохоронних органів, які б в повній мірі враховували положення адміністративно-правової доктрини, чинного законодавства та правозастосування.

Наявні теоретичні опрацювання в означеній сфері частково висвітлено у наукових дослідженнях, яких присвячено визначенню статусу судді та працівників правоохоронних органів та окресленню гарантій діяльності судді та працівників правоохоронних органів.

Відповідно, для досягнення мети цієї монографії, необхідним видається звернення уваги на праці, що стосуються

визначення статусу судді та працівників правоохоронних органів. Основу наукових розвідок у цьому напрямку складають загальнотеоретичні напрацювання стосовно правового статусу особи [181; 204].

Термін «status» з латинської мови перекладається як становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі, а отже, у правовій науці він покликаний позначати певне становище суб'єкта у правовій системі [75].

Також вказане поняття може бути визначено як соціальний, співвідносний стан (позиція) індивіда або групи в соціальній системі, що визначається за рядом ознак, специфічних для даної системи (економічних, професійних, етнічних та інших) [207].

На сьогоднішній день питання правового статусу особи є важливим самостійним науковим напрямком у загальній теорії держави і права, а також у галузевих юридичних дисциплінах [92]. Взаємовідносини індивіда з суспільством та державою можуть бути охарактеризованими за допомогою виокремлення різних роду соціальних статусів. Наприклад, соціального, функціонально-рольового чи правового. Правовий статус опосередковує найважливіші, основні зв'язки між особами, державою, суспільством, яких визначено нормами права [38].

Як слушно відмічено А. В. Панчишиним, основними ознаками правового статусу є:

- 1) правовий статус має універсальний характер, оскільки поширюється на всіх суб'єктів;
- 2) відображає особливості особи та держави як учасників суспільних відносин та ступінь і характер їх взаємодії;
- 3) права та свободи, що складають основу статусу, не можуть реалізуватись без інших його компонентів – обов'язків та відповідальності;
- 4) ця категорія забезпечує системність прав, свобод та обов'язків;

- 5) елементи структури правового статусу є взаємозалежними та взаємодіючими;
- 6) правовий статус характеризується відносною стабільністю [93, с. 96].

Стосовно статусу судді, то його прийнято розглядати як найточніший показник розвиненості правових засад, основним критерієм усвідомлення та сприйняття конкретним соціумом цінностей правової держави, громадянського суспільства [74]. Вказане корелює з положеннями Конституції України, які свідчать про вагомість чіткого окреслення статусу суддів, а саме:

- державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6 Конституції України);
- судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції (ст. 124 Конституції України);
- система судів загальної юрисдикції будується за принципами територіальності і спеціалізації (ст. 125 Конституції України);
- суддям гарантовано забезпечення незалежності та недоторканності (ст. 126 Конституції України);
- професійні судді повинні відповідати визначеним основним вимогам, а окремі категорії суддів – основним та додатковим (ст. 127 Конституції України) тощо [59].

Відповідно до Європейської хартії про закон «Про статус суддів», метою закону, який визначатиме статус судді є акцентування уваги на забезпеченні компетентності, незалежності та неупередженості судді, на які законно розраховує кожна людина при зверненні до суду і до кожного судді за захистом своїх прав [41].

При зайнятті посади професійного судді людина наділяється специфічною роллю – можливістю розглядати всі правові спори, конфлікти, які виникають у суспільстві, державі

в цілому. З моменту призначення чи обрання на посаду і протягом усього строку перебування в цьому статусі усі соціальні ролі, що виконуються суддею, можна розділити на службові та неслужбові [74].

Правовий статус судді досліджено С. В. Слінько, яким звернуто увагу на те, що статус судді можна ототожнювати з його процесуальним становищем. При цьому статус містить сукупність певних соціальних можливостей, обсяг і характер яких залежать від тієї ролі, соціальної функції, що виконується суддею у судочинстві. Поняття «статус судді» виражає те, що суддя як носій судової влади має можливості, які дозволяють йому забезпечити належне, об'єктивне, повне, неупереджене виконання функції судової влади, а саме: здійснення від імені держави контролю в механізмі поділу влади; реалізація правосуддя, визнання особи винною у скоєнні злочину шляхом постанови вироку; здійснення контролю за оперативно-розшуковою діяльністю органу дізнання під час надання дозволу на проведення оперативно-розшукових заходів, які встановлені законами України; захист прав та свобод людини і громадянина під час проведення досудового розслідування, судового провадження. Реалізація даних функцій, на думку вищезазначеного науковця, передбачає надання судді процесуальних повноважень, сукупність яких становить зміст правового статусу судді [183].

Єгоровою В. С. доведено, що правовий статус суддів судів загальної юрисдикції є системою загальних, основоположних засад за допомогою яких у Конституції та інших законах визначається фактичне становище судді у державі та суспільстві. Іншими словами, правовий статус суддів судів загальної юрисдикції включає норми Основного Закону та інших джерел конституційного права і потребує подальших наукових досліджень з метою розкриття змісту й сутності цієї юридичної категорії [42].